

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

з дисципліни

«МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО»

рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

спеціалізація «Міжнародні відносини та регіональні студії»: європеїстика» / «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» : сходознавство»

вид дисципліни за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач:

доктор історичних наук, проф.. Лиман С.І.

Комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни містить:

- робочу програму навчальної дисципліни;
- навчальний контент (конспект або розширений план лекцій) (у друкованому або електронному виді);
- плани практичних (семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи;
- питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, після атестаційного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни;
- завдання семестрових екзаменів (письмових залікових робіт).

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти : другий (магістерський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

спеціалізація : «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

вид дисципліни : за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна 28 серпня 2018 року, протокол №1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)

Лиман Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства ХНУ імені В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від 28 серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри кандидат історичних наук, доцент
Парфіненко Анатолій Юрійович

(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Голова методичної комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Міжнародно-політичне регіонознавство» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки освітнього ступеню «магістр»

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

спеціалізації / освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії»
«Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – вивчення студентами особливостей територіальних структур сучасних держав, тенденцій та напрямків регіонального розвитку та регіональної політики, проблем та особливостей регіонального управління як на регіональному, так і національному рівні.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни «Міжнародно-політичне регіонознавство» :

- осмислення складного процесу взаємовпливу глобалізації і регіоналізації;
- вивчення особливостей територіально-політичного будівництва і регіональної політики у світі та в Україні;
- аналіз територіальної структури і політико-географічної номенклатури сучасної політичної карти світу;
- розуміння особливостей територіально-адміністративного поділу держав світу;
- аналіз теоретичних і практичних проблем регіоналізму і федералізму;
- формування на основі сучасних методологічних підходів навичок самостійного політичного аналізу регіональних проблем;
- формування власних ціннісних оцінок по відношенню до ситуації в даному регіоні;
- вироблення установки індивідуально-особистісного поведінки в конкретній ситуації, що склалася в регіоні.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
2-й	-
Лекції	
30 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
15 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
75 год.	-
Індивідуальні завдання	
КР 15 год.	

1.5. Заплановані результати навчання

Загальні компетентності

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності.
4. Здатність спілкуватися державною та іноземними мовами як усно, так і письмово.
5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, зокрема завдяки використанню інформаційних і комунікаційних технологій.
6. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
7. Уміння аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.
8. Здатність працювати як автономно, так і у команді.
9. Здатність генерувати нові ідеї, виявляти ініціативу та підприємливість.
10. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, зокрема в міжнародному контексті.
11. Навички міжособистісної взаємодії, цінування та повага різноманітності та багатокультурності, здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

Спеціальні (фахові) компетентності

1. Поглиблені знання про природу, динаміку, принципи організації

міжнародних відносин, типи та види міжнародних факторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

2. Розуміння сутності процесів глобалізації та їх впливу на міжнародні відносини.

3. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

4. Поглиблені знання про теоретичні та прикладні дослідження міжнародних відносин і світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

5. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, працювати в рамках міжнародних конференцій, організацій, інших форм практичного міжнародного співробітництва, працювати з дипломатичними та міжнародними документами.

6. Поглиблені знання про організацію та функціонування Європейського Союзу, розуміння сучасних європейських інтеграційних процесів та місця в них України.

7. Розуміння особливостей розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

8. Здатність виробляти підходи до розв'язання проблем і завдань у сфері міжнародних відносин, міжнародної та національної безпеки, зовнішньої політики (зокрема, міжнародних та внутрішньодержавних конфліктів).

9. Володіння іноземними мовами на професійному рівні, виконання усного та письмового перекладу з фахової тематики міжнародних відносин.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні проблеми та аспекти міжнародно-політичного регіонознавства

Тема 1. Міжнародно-політичне регіонознавство як наука і навчальна дисципліна

Предмет і завдання курсу. Визначення об'єкта і предмета міжнародно-політичного регіонознавства. Основи вивчення міжнародно-політичного регіонознавства. Характеристика ключових термінів: країна, держава, країнознавство, регіон, регіонознавство, регіональні дослідження, регіоналістика, міжнародно-політичне регіонознавство. Внутрішні і зовнішні фактори розвитку територіальних громад. Регіональні політичні угруповання, країни та їх регіони як суб'єкти міжнародних відносин і глобальної конкуренції.

Тема 2. Глобалізація і регіоналізація

Глобалізаційні і регіоналізаційні процеси на різних етапах історичного розвитку. Держави, імперії та регіони Стародавнього світу. Феодальна роздробленість і централізація в Середні віки. Абсолютизм, колоніалізм і національно-визвольний рух Нового часу.

Актуальність вивчення регіонознавства. Дві тенденції: глобалізація і

регіоналізація. Економічний, політичний і соціокультурний аспекти глобалізації. Проблеми, що породжуються глобалізацією. Соціально-економічні, політичні і культурні наслідки глобалізації для регіонів світу. Конструкції глобального світу. Регіонотворчі чинники. Регіоналізація як закономірний наслідок глобалізації. Поняття регіоналізації. Підходи до аналізу феномена регіоналізації.

Проблема національної та регіональної ідентичності в умовах глобалізації. Різновиди національної ідентичності. Регіональна ідентичність в багатонаціональних, поліконфесійних країнах і федеративних державах. Актуалізація регіональної ідентичності в епоху глобалізації.

Тема 3. Регіональна політика й регіональний розвиток

Сутність, визначення та види регіональної політики. Принцип субсидіарності в регіональній політиці. Політика державного протекціонізму. Політика регіонального сепаратизму. Теоретичні погляди і практичні методи стимулювання регіонального зростання. Регіональна політика в країнах Європейського Союзу.

Функціональні типи регіональної політики (власне регіональна політика, економічна, соціальна, екологічна, науково-технічна, демографічна, гуманітарна, національна регіональна політика), їх характеристика і приклади. Регіональна інноваційна політика, інноваційні центри, науково-технічні парки, технополіси.

Моделі регіональної політики: конкурентна і кооперативна моделі, «особливий бюджетний режим». Приклади ефективної регіональної політики в країнах світу (ЄС, США, Китай).

Регіональний розвиток: поняття, його складові частини (соціальна орієнтація, стійкість, збалансованість). Регіональна конкурентоспроможність, її фактори. Умови інвестиційної привабливості.

Тема 4. Територіально-політичне будівництво і регіональна політика в Україні

Глобальні, геополітичні, економічні та культурно-релігійні чинники регіоналізації. Внутрішні регіонотворюючі чинники: історія регіону, державний і територіальний устрій регіону, географічні та кліматичні умови, народонаселення, етнічний склад населення, економіко-географічне положення, трудові ресурси регіону. Зовнішні регіонотворюючі фактори: міжрегіональні (горизонтальні) і міжнародні (вертикальні).

Регіоналізація в сучасній Україні, її особливості. Характерні риси регіоналізації в Україні. Історичні регіони України. Адміністративний устрій сучасної України. Оцінки адміністративного устрою сучасної України. Нові тенденції в процесі регіоналізації в Україні. Сутність і зміст регіональної політики в Україні. Особливості застосування європейського досвіду регіональної політики в Україні. Сутність сучасної політики децентралізації України. Проблема нерівномірності економічного розвитку регіонів України.

Тема 5. Адміністративно-територіальний поділ держави

Поняття і сутність адміністративно-територіального поділу (АТП). Адміністративно-територіальна одиниця. Фактори адміністративно-

територіального поділу: етнокультурні, історичні, соціально-географічні (демографічні), природно-географічні. Многофакторність процесу формування АТП. Адміністративно-територіальний поділ та регіональна ідентичність. Варіанти АТП: автономні регіони, регіони з підвищеним статусом, регіони з особливим порядком управління, регіони зі знизеним політичним статусом у складі федерації, столичні округи, екстериторіальні одиниці АТП, заморські території, окуповані регіони, неконтрольовані й слабоконтрольовані регіони.

Топоніміка адміністративно-територіальних одиниць (АТО). Фактори, що впливають на формування назв АТО: історичні, етнічні, природні. Морфологія адміністративно-територіального поділу: рівень роздрібності, рівень варіативності, відповідність системам «центр - периферія». Столичність і адміністративний центр в системі АТП, типи столичності. Створення нових одиниць АТП: сецесія, інкорпорація, реорганізація системи АТП; об'єднання регіонів, розукрупнення системи АТП. Зміна статусу окремих регіонів.

Тема 6. Федералізм, національні моделі федералізму

Сутність федералізму. Фактори федералізації: історичні, етноконфесійні, природно-географічні. Підвиди федералізму: федерація, конфедерація, асоційована державність, квазіфедеративні форми (унія, ліга, кондомініум, конституційна федералізація, конституційне самоврядування). Історичні моделі федералізму: постфеодальна, американська, колоніальна, деколоніальна, реорганізаційна модель, об'єднання незалежних держав. Принципи федералізму. Цілі федералізму. Особливості федеративних держав. Федеративні відносини. Співвідношення федералізму і демократії. Нові тенденції в розвитку федералізму. Федералізм і процеси глобалізації. Форми федералізму. Класифікації форм федералізму (договірної, централістський, дуальний, конкурентний, кооперативний федералізм). Характеристика форм федералізму. Класифікація типів федерацій: договірна і конституційна, симетрична і асиметрична, етнічна, територіальна, змішана, двухсуб'єктна, полісуб'єктна. Приклади сучасного федералізму (американська, німецька, російська, індійська, мексиканська і т.д.)

Тема 7. Політичні процеси і режими в регіонах світу.

Політичний режим і форма правління: визначення, сутність. Фактори, що впливають на формування того чи іншого політичного режиму. Види політичних режимів (тоталітарний, авторитарний, демократичний режим), їх характерні риси, принципи, історичні види. Демократичні республіки в регіонах світу: парламентська, президентська, змішана. Специфіка політичних режимів в західному і східному світі. Політичні системи держав Африки і Азії. Специфіка еволюції політичних режимів. Специфіка модернізаційних процесів в країнах східного світу.

Особливості розвитку регіонального політичного процесу. Моделі розподілу влади в місцевому співтоваристві. Політичний образ регіону.

Тема 8. Політичні еліти регіонів світу

Поняття «політична еліта» і «правляча еліта». Функціональні ознаки

політичної еліти. Склад політичної еліти в регіонах світу. Рівні політичної еліти. Види політичних еліт. Теорії політичних еліт В. Парето, Г. Моска, Р. Арона. Неоелітизм. Концепції плюралістичного елітизму і демократичного елітизму. Політична еліта західних і східних країн. Регіональні еліти, їх властивості та ознаки. Специфічні риси регіональних політичних еліт. Вплив регіональної еліти на сучасний політичний процес. Структура і особливості сучасної регіональної еліти. Політичні еліти і лобізм. Види лобізму. Об'єкти лобіювання. Форми і методи лобістської діяльності в західних країнах. Регіональний лобізм. Цілі і завдання регіонального лобізму. Прояв регіоналістських і сепаратистських тенденцій в політиці еліт.

Тема 9. Політична еліта України та її регіонів

Історія політичної еліти в Україні. Нова політична еліта в Україні: склад еліти, якісні зміни нової української еліти Проблема наступності еліт. Поняття номенклатури. Порівняльний аналіз української і західної політичної еліти. Структурна трансформація політичної еліти України. Ділова еліта (бізнес-еліта). Регіональні еліти в радянському і пострадянському суспільствах. Регіональна еліта в Україні: склад, функції, загальні риси сучасних українських політичних еліт. Особливості формування регіональної політичної еліти. Регіональна економічна еліта і механізми її впливу на регіональний політичний процес і реалізацію державної політики в Україні. Форми і методи лобістської діяльності в Україні.

Розділ 2. Організація регіональних політичних процесів

Тема 10. Виконавча влада в регіонах світу

Виконавча влада: поняття і сутність. Виконавча влада в країнах з президентською формою правління. Виконавча влада в країнах з парламентською формою правління. Моделі організації виконавчої влади (на прикладі США). Губернатор штату: вибори, прогнозованість успіху, фактори політичної сили губернатора. Приклади організації та функціонування виконавчої влади в Німеччині, Франції, Індії, Бразилії та ін. країнах.

Виконавча влада в регіонах України. Система регіональних органів державної влади в Україні. Моделі, тенденції і проблеми розвитку регіональної виконавчої влади в Україні.

Тема 11. Законодавча влада в регіонах світу

Поняття законодавчих органів (легіслатури). Типи легіслатур. Організація законодавчої влади в регіонах. Функції законодавчих органів влади в регіонах. Характеристика регіональної законодавчої влади на прикладі США. Класифікація легіслатур американських штатів. Сильні, слабкі і проміжні легіслатури. Професійні, гібридні і громадянські легіслатури. Композиція легіслатур. Тенденції розвитку легіслатур в XXI ст. в США. Регіональна законодавча влада в Німеччині: характеристика, специфічні риси, тенденції розвитку. Принципи розмежування повноважень між загальнонаціональним і регіональним рівнем влади. Законодавча влада в регіонах України. Тенденції та

проблеми розвитку законодавчої влади в регіонах України.

Тема 12. Регіонально-політичні партії і партійно-політичні системи зарубіжних країн.

Функції, ресурси, класифікація політичних партій. Сутність партійних систем. Загальнонаціональні та регіональні політичні партії. Фактори виникнення і розвитку регіональних партій. Відмінні риси і програми регіональних партій. Типології регіональних партій європейських країн. Етнічні регіональні партії. Фактори конституювання регіональних партій і партійних систем. Італійські ліги як альтернативний політичний інструмент. Регіональні соціально-політичні рухи в Південній Європі. «Регіонально-федеральна» партія: феномен ХСС у Німеччині. Розвиток багатопартійності в Україні. Регіональні рухи і організації України.

Тема 13. Регіональні вибори: національні моделі

Моделі регіональних виборів. Атлантична (англо-саксонська) модель регіональних виборів в США: вибори губернаторів, вибори до легіслатури штату. Континентальна (європейська) модель регіональних виборів в Німеччині: відмінні риси та специфіка. Виборчий маркетинг в США і країнах Європи: спільне та відмінне. Всенародні вибори органів влади регіонів як демократична процедура.

Специфіка регіональних виборів: особливості електоральної поведінки населення. Відмінності загальнонаціональних і регіональних виборчих кампаній. Регіональні референдуми. Порівняльний аналіз зарубіжних виборчих систем, виборів органів регіональної влади. Особливості виборів регіональних законодавчих органів. Склад регіональних законодавчих органів. Фактори, що впливають на підсумки виборів.

Виборчий процес в Україні. Вибори глав регіональної виконавчої влади. Хід і результати виборчих кампаній. Сучасні тенденції організації та проведення регіональних виборчих кампаній в умовах становлення багатопартійності. Регіональний ринок політичних послуг.

Тема 14. Моделі та досвід місцевого самоврядування

Місцеве самоврядування як суспільно-політичний інститут. Основні функції місцевого самоврядування. Територіальні основи місцевого самоврядування. Організаційні основи місцевого самоврядування. Фінансово-економічні основи місцевого самоврядування. Фактори ефективності регіонального і місцевого самоврядування.

Сучасні моделі місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Організація місцевого самоврядування в «комунальних республіках». Європейська хартія місцевого самоврядування. Місцева політика в Італії: концепція Р.Патнема. Англо-саксонська модель місцевого самоврядування. Континентальна (французька) модель місцевого самоврядування. Змішана (німецька) модель місцевого самоврядування. Варіанти організації місцевого самоврядування: моделі «сильного мера», «слабкого мера», магістратного управління. Економічні показники місцевого

самоврядування. Історичний огляд місцевого самоврядування в Україні. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні: досягнення і недоліки. Законодавча база місцевого самоврядування в Україні.

Тема 15. Етнополітичні та етноконфесійні процеси в регіонах світу

Регіональна політика і національні відносини в регіонах сучасного світу. Співвідношення понять «регіональна політика» і «національна політика». Етнополітичні процеси в західних країнах, в країнах Сходу, колишніх колоніальних країнах. Націоналізм, чотири типи націоналізму. Націонал-сепаратизм: сутність, різновиди, причини, форми прояву. Політичний екстремізм. Реформування федеративних відносин і нові підходи до вирішення етнополітичних і етнокультурних проблем. Розвиток етнополітичного процесу в Україні. Шляхи вирішення етнополітичних проблем. Етнічна міграція.

Світові конфесії і етноконфесійні процеси в регіонах світу. Причини політизації ісламу. Іслам і міжнародний тероризм. Ісламські екстремістські організації. Ваххабізм. Діалог конфесій. Принципи і зміст міжконфесійного діалогу.

Тема 16. Регіональні політичні конфлікти

Поняття конфлікт, регіональний конфлікт, регіональний політичний конфлікт. Політичні та етнічні конфлікти в регіонах. Загальна характеристика і типологізація регіональних політичних конфліктів. Предмет регіонального політичного конфлікту. Сутність регіонального політичного конфлікту. Загальна характеристика і типологізація регіональних політичних конфліктів. Державно-правові конфлікти. Статусно-рольові конфлікти. Конфлікт політичних культур. Види регіональних політичних конфліктів: горизонтальні, вертикальні. Базові причини регіональних політичних конфліктів. Фактори регіональної політичної конфліктності. Етнічні конфлікти та їх особливості в умовах сучасного політичного процесу. Етнополітичні конфлікти на пострадянському просторі. Стратегії врегулювання регіональних конфліктів.

Тема 17. Регіони в міжнародних відносинах

Регіони як учасники міжнародних відносин: зарубіжний досвід. Зовнішні та внутрішні фактори, що сприяють розвитку міжнародного співробітництва регіонів. Напрями та форми міжнародного співробітництва регіонів. Правові аспекти міжнародного співробітництва регіонів. Міжнародне співробітництво регіонів і внутрішньодержавні відносини.

Досвід регіонального розвитку Євросоюзу. Маастрихтський Договір про створення Євросоюзу 1992 р. Основні цілі і завдання інтеграції країн Євросоюзу. Особливості проведення регіональної політики в країнах Євросоюзу. Європейські регіони як важливий інструмент європейської інтеграції та децентралізації влади. Статус Комітету регіонів ЄС та його основні функції. Досвід територіальної політики Євросоюзу і перспективи європейського федералізму і регіоналізму. Міжрегіональне співробітництво на пострадянському просторі. Співдружність Незалежних Держав (СНД) СНД як міждержавне

об'єднання. Регіони України в міжнародних і зовнішньоекономічних відносинах.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Основні проблеми та аспекти міжнародно-політичного регіонознавства												
Тема 1. Міжнародно-політичне регіонознавство як наука і навчальна дисципліна	7	2	2			3						
Тема 2. Глобалізація і регіоналізація	7	4				3						
Тема 3. Регіональна політика й регіональний розвиток	7	2	2			3						
Тема 4. Територіально-політичне будівництво і регіональна політика в Україні	6		2			4						
Тема 5. Адміністративно-територіальний поділ держави	6	3				3						
Тема 6. Федералізм, національні моделі федералізму	5	2				3						
Тема 7. Політичні процеси і режими в регіонах світу.	6	3				3						
Тема 8. Політичні еліти регіонів світу	5	2				3						
Тема 9. Політична еліта України та її регіонів	7		2			5						
Разом за розділом 1	56	18	8			30						
Розділ 2. Організація регіональних політичних процесів												
Тема 1. (10). Виконавча влада в регіонах світу	5	2				3						
Тема 2 (11). Законодавча влада в регіонах світу	5	2				3						
Тема 3 (12). Регіонально-політичні партії і партійно-політичні системи зарубіжних країн.	9	2	3			4						
Тема 4 (13). Регіональні вибори: національні моделі	5	2				3						

Тема 5 (14). Моделі та досвід місцевого самоврядування	7		2		5						
Тема 6 (15). Етнополітичні та етноконфесійні процеси в регіонах світу	5	2			3						
Тема 7 (16). Регіональні політичні конфлікти	6	2			4						
Тема 8 (17). Регіони в міжнародних відносинах	7		2		5						
Разом за розділом 2	49	12	7		30						
Контрольні роботи					15						
Усього годин	120	30	15		15	60					

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Міжнародно-політичне регіонознавство як наука і навчальна дисципліна	2
2	Регіональна політика й регіональний розвиток	2
3	Територіально-політичне будівництво і регіональна політика в Україні	2
4	Політична еліта України та її регіонів	2
5	Регіонально-політичні партії і партійно-політичні системи зарубіжних країн.	3
6	Моделі та досвід місцевого самоврядування	2
7	Регіони в міжнародних відносинах	2
	Разом	15

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Міжнародно-політичне регіонознавство як наука і навчальна дисципліна	3
2	Глобалізація і регіоналізація	3
3	Регіональна політика й регіональний розвиток	3
4	Територіально-політичне будівництво і регіональна політика в Україні	4
5	Адміністративно-територіальний поділ держави	3
6	Федералізм, національні моделі федералізму	3
7	Політичні процеси і режими в регіонах світу	3
8	Політичні еліти регіонів світу	3
9	Політична еліта України та її регіонів	5
10	Виконавча влада в регіонах світу	3

11	Законодавча влада в регіонах світу	3
12	Регіонально-політичні партії і партійно-політичні системи зарубіжних країн	4
13	Регіональні вибори: національні моделі	3
14	Моделі та досвід місцевого самоврядування	5
15	Етнополітичні та етноконфесійні процеси в регіонах світу	3
16	Регіональні політичні конфлікти	4
17	Регіони в міжнародних відносинах	5
	Підготовка до написання контрольних робіт	15
	Разом	75

6. Індивідуальні завдання

Підготовка до написання контрольної роботи за темами №1-17 (разом 15 год.)

7. Методи контролю

Усне опитування під час семінарського заняття, контрольна робота, письмове тестування, реферат, презентація, підсумковий контроль. Контрольна робота виконується протягом однієї академічної години. Максимальна кількість балів, що отримує студент після її виконання – 10.

8. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2						
T1-4	T5-9	T10-13	T14-17					
15	15	10	10	10		60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Барыгин И.Н. Международное регионоведение. Учебник для вузов / И. Н. Барыгин. СПб.: Питер, 2009. 380 с.
2. Бусыгина И.М. Политическая регионалистика: Учебное пособие / Бусыгина. М.: МГИМО ; РОССПЭН, 2006. 280 с
3. Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Луганськ: Альма-матер, Знання, 2002. 664 с.
4. Леонова О. Г. Политическое регионоведение. Учебно-методическое пособие / О. Г. Леонова. М.: МГУ, 2011. 83 с.
5. Медведев Н. П. Политическая регионалистика: Учебное пособие / Н.П. Медведев. М.: Альфа-М, 2005. 447 с.
6. Косов Ю.В. Политическая регионалистика / Ю. В. Косов, В. В. Фокина. СПб.: Питер, 2009. 192 с.
7. Регіональна політика: методологія, методи, практика / Відп. ред. М. І. Долішній. Л.: ІРД НАНУ, 2001. 720 с.
8. Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.
9. Туровский Р.Ф. Политическая регионалистика: учеб. пособие для вузов / Р.Ф. Туровский. М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. 780 с.
10. Юрківський В. М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник. К.: Либідь, 2000. 416 с.

Допоміжна література

1. Аношкина Е.Л. Регионотворение: институционально-экономические основы / Е.Л. Аношкина. М.: Академический проект; Гаудеамус, 2006. 304 с.
2. Барнз В. Нові регіональні економіки / В. Барнз, Л. Ледебур. Л.: Літопис, 2003. 196 с.
3. Безуглий В. В. Регіональна економічна та соціальна географія світу: Навч. посіб. / В.В. Безуглий, С.В. Козинець. К.: Академія, 2007. 688 с.
4. Блїй де Г. Географія: світи, регіони, концепти: Пер. з англ. / Г. де Блїй, П. Муллер, О. Шаблій. К.: Либідь, 2004. 740 с.
5. Бусыгина И.М. Регионы Германии / И. М. Бусыгина. М. : РОССПЭН, 2000. 351 с.
6. Бутко М. П. Регіональне управління: інноваційний підхід / М.П. Бутко. К.: Знання України, 2006. 560 с.
7. Василенко И.А. Административно-государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия / И. А. Василенко. М.: "Логос". 2001. 219 с.
8. Верменич Я. В. Історична регіоналістика в Україні / Я.В. Верменич // Український історичний журнал. 2001. № 6.
9. Восток/Запад: Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений. Уч. пособ. / Под ред. А.Д. Воскресенского. М.МГИМО; РОССПЭН, 2002. 528 с.

10. Гелей С. Д. Політико-правові системи світу: навч. посіб. / С.Д. Гелей, С.М. Рутар. К.: Знання, 2006. 668 с.
11. Гранберг А.Г. Региональное развитие: Опыт России и Европейского Союза / А.Г. Гранберг. М.; Экономика, 2000. 440 с.
12. Гладкий Ю. Н. Регионоведение: Учебник / Ю. Н. Гладкий, А. И. Чистобаев. М.: Гардарики, 2002. 382 с.
13. Глобалистика: Энциклопедия / Гл. ред. И.И. Мазур, А.Н. Чумаков. М.: ОАО Изд-во «Радуга», 2003. 1328 с.
14. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура. К.: Фенікс, 2003. 584 с.
15. Дергачев В. А. Регионоведение: Учеб. Пособие / В.А. Дергачев. М.: ЮНИТИДАНА, 2004. 463 с.
16. Жук М. В. Регіональна економіка: Підручник М.В. Жук. К.: Академія, 2008. 416 с.
17. Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.
18. Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В. Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.
19. Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.
20. Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.
21. Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.
22. Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.
23. Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.
24. Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.
25. Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.
26. Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. / Н. І. Мезенцева, К. В. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.
27. Мельник В. Політична регіоналістика: предметне поле і теоретико-методологічні основи / В. Мельник, Л. Скочиляс // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. 2002. Вип. 4.
28. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.
29. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. О. С. Кучика. К.: Знання, 2005. 498 с.
30. Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство : підручник / А.Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О.О. Любіцева. К.: Знання, 2015. 551 с.
31. Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

32. Регіонознавство : підручник для студ. ВНЗ. / В.В. Копійка та ін. ; за аг. Ред. Л.В.Губерського, В.А. Смолія. К.: Київський університет, 2014. 638 с.
33. Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.
34. Региональная политика: опыт России и Китая. Сб. М.: РАН, Ин-т Дальн. Востока, 2007. 202 с.
35. Студенніков І. Регіоналістика і регіонознавство: проблеми методології та категоріального апарату / І. Студенніков // Регіональна історія України. 2007. №1. С. 67-78.
36. Страны и регионы мира: Экономико-политический справочник / Под ред. А. С. Булатова. М.: Велби; Проспект, 2005. 624 с.
37. Туровский Р.Ф. Центр и регионы. Проблемы политических отношений / Р.Ф. Туровский. М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2007. 399 с.
38. Федерализм и местное самоуправление в России и Германии: современные тенденции развития. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2004. – 222 с.
39. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л.Д. Чекаленко. К.: Либідь, 2006. 712 с.
40. Чернюк Л. Г., Клиновий Д. В. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка: Навч. посіб. / Л.Г. Чернюк, Д.В. Клиновий. К.: Вид-во Ун-ту Україна, 2005. — 246 с.
41. Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира. 3-е изд., перераб. и доп. / А.Н. Чумаков. М.: Проспект, 2016. 448 с.
42. Экономическая, социальная и политическая география мира. Регионы и страны / Под ред. С. Б. Лаврова, Н. В. Каледина. М.: Гардарики, 2002. 928 с.
43. Central and Local Government Relations . A Comparative Analysis of West European Unitary States / Ed. By E.C. Page, M.J. Goldsmith. L., 1995.
44. Keating M. State and Regional Nationalism: Territorial Politics and the European State. N.Y., 1998.
45. Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Барыгин И.Н. Международное регионоведение. Учебник для вузов / И. Н. Барыгин. СПб.: Питер, 2009. 380 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/1511140/>
2. Василенко И.А. Административно-государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/932541/>
3. Косов Ю.В., Фокина В.В. Политическая регионалистика [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5267998/>

4. Регіони України - Постійне представництво України при Раді Європи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://coe.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/info/regions>

5. Студенніков І. Регіоналістика і регіонознавство: проблеми методології та категоріального апарату. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/regions/1/5.pdf>

6. Туровский Р.Ф. Политическая регионалистика. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/353784/>

7. Bailly S..The Region : A basic Concept for understanding local Areas and Global Systems//Cybergeo.-Article 42.- May 2007//URL : <http://www.cybergeo.eu/index333.html>

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти : другий (магістерський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

спеціалізація : «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

вид дисципліни : за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

РОЗРОБНИК:

Лиман Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства ХНУ імені В.Н. Каразіна

2018 / 2019 навчальний рік

Тема 1. Міжнародно-політичне регіоназнавство як наука і навчальна дисципліна

План

1. Визначення об'єкта і предмета міжнародно-політичного регіоназнавства.
2. Основи вивчення міжнародно-політичного регіоназнавства.
3. Характеристика ключових термінів курсу: країна, держава, країнознавство, регіон, регіоназнавство, регіональні дослідження, регіоналістика, міжнародно-політичне регіоназнавство.
4. Внутрішні і зовнішні фактори розвитку територіальних громад.
5. Регіональні політичні угруповання, країни та їх регіони як суб'єкти міжнародних відносин і глобальної конкуренції.

Література:

- Барыгин И.Н. Международное регионоведение. Учебник для вузов / И. Н. Барыгин. СПб.: Питер, 2009. 380 с.
- Бусыгина И.М. Политическая регионалистика: Учебное пособие / Бусыгина. М.: МГИМО ; РОССПЭН, 2006. 280 с
- Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.
- Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.
- Леонова О. Г. Политическое регионоведение. Учебно-методическое пособие / О. Г. Леонова. М.: МГУ, 2011. 83 с.
- Медведев Н. П. Политическая регионалистика: Учебное пособие / Н.П. Медведев. М.: Альфа-М, 2005. 447 с.
- Мельник В. Політична регіоналістика: предметне поле і теоретико-методологічні основи / В. Мельник, Л. Скочиляс // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. 2002. Вип. 4.
- Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.
- Регіональна політика: методологія, методи, практика / Відп. ред. М. І. Долішній. Л.: ІРД НАНУ, 2001. 720 с.
- Студенніков І. Регіоналістика і регіоназнавство: проблеми методології та категоріального апарату / І. Студенніков // Регіональна історія України. 2007. №1. С. 67-78.
- Регіоназнавство : підручник для студ. ВНЗ. / В.В. Копійка та ін. ; за аг. Ред. Л.В.Губерського, В.А. Смолія. К.: Київський університет, 2014. 638 с.

Основний зміст

Предмет і завдання курсу. Визначення об'єкта і предмета міжнародно-політичного регіоназнавства. Основи вивчення міжнародно-політичного

регіонознавства. Характеристика ключових термінів: країна, держава, країнознавство, регіон, регіонознавство, регіональні дослідження, регіоналістика, міжнародно-політичне регіонознавство. Внутрішні й зовнішні фактори розвитку територіальних громад. Регіональні політичні угруповання, країни та їх регіони як суб'єкти міжнародних відносин і глобальної конкуренції.

Тема 2. Глобалізація і регіоналізація

План

1. Держави, імперії та регіони Стародавнього світу.
2. Феодальна роздробленість і централізація в Середні віки.
3. Абсолютизм, колоніалізм і національно-визвольний рух Нового часу.
4. Сучасна глобалізація і регіоналізація. Проблеми, що породжуються глобалізацією.
5. Соціально-економічні, політичні і культурні наслідки глобалізації для регіонів світу. Регіоналізація як закономірний наслідок глобалізації.
6. Поняття регіоналізації. Підходи до аналізу феномена регіоналізації.
7. Проблема національної та регіональної ідентичності в умовах глобалізації.
8. Регіональна ідентичність в багатонаціональних, поліконфесійних країнах і федеративних державах.

Література:

- Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Луганськ: Альма-матер, Знання, 2002. 664 с.
- Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура. К.: Фенікс, 2003. 584 с.
- Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В. Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.
- Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.
- Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.
- Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с
- Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.
- Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.
- Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. О. С. Кучика. К.: Знання, 2005. 498 с.
- Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований

ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л.Д. Чекаленко. К.: Либідь, 2006. 712 с.

Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира. 3-е изд., перераб. и доп. / А.Н. Чумаков. М.: Проспект, 2016. 448 с.

Основний зміст

Глобалізаційні та регіоналізаційні процеси на різних етапах історичного розвитку. Держави, імперії та регіони Стародавнього світу. Феодальна роздробленість і централізація в Середні віки. Абсолютизм, колоніалізм і національно-визвольний рух Нового часу.

Актуальність вивчення регіонознавства. Дві тенденції: глобалізація і регіоналізація. Економічний, політичний і соціокультурний аспекти глобалізації. Проблеми, що породжуються глобалізацією. Соціально-економічні, політичні й культурні наслідки глобалізації для регіонів світу. Конструкції глобального світу. Регіонотворчі чинники. Регіоналізація як закономірний наслідок глобалізації. Поняття регіоналізації. Підходи до аналізу феномена регіоналізації.

Проблема національної та регіональної ідентичності в умовах глобалізації. Різновиди національної ідентичності. Регіональна ідентичність в багатонаціональних, поліконфесійних країнах і федеративних державах. Актуалізація регіональної ідентичності в епоху глобалізації.

Тема 3. Регіональна політика й регіональний розвиток

План

1. Принцип субсидіарності в регіональній політиці.
2. Політика регіонального сепаратизму.
3. Теоретичні погляди і практичні методи стимулювання регіонального зростання.
4. Регіональна політика в країнах Європейського Союзу.
5. Функціональні типи регіональної політики
6. Моделі регіональної політики в країнах світу.
7. Регіональний розвиток: поняття та складові частини

Література:

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Международ. отношения, 1998. 192 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Региональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Региональна політика: методологія, методи, практика / Відп. ред. М. І. Долішній. Л.: ІРД НАНУ, 2001. 720 с.

Региональная политика: опыт России и Китая. Сб. М.: РАН, Ин-т Дальн. Востока, 2007. 202 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004.

Основний зміст

Сутність, визначення та види регіональної політики. Принцип субсидіарності в регіональній політиці. Політика державного протекціонізму. Політика регіонального сепаратизму. Теоретичні погляди і практичні методи стимулювання регіонального зростання. Регіональна політика в країнах Європейського Союзу.

Функціональні типи регіональної політики (власне регіональна політика, економічна, соціальна, екологічна, науково-технічна, демографічна, гуманітарна, національна регіональна політика), їх характеристика і приклади. Регіональна інноваційна політика, інноваційні центри, науково-технічні парки, технополіси.

Моделі регіональної політики: конкурентна і кооперативна моделі, «особливий бюджетний режим». Приклади ефективної регіональної політики в країнах світу (ЄС, США, Китай).

Регіональний розвиток: поняття, його складові частини (соціальна орієнтація, стійкість, збалансованість). Регіональна конкурентоспроможність, її фактори. Умови інвестиційної привабливості.

Тема 4. Територіально-політичне будівництво і регіональна політика в Україні

План

1. Глобальні, геополітичні, економічні та культурно-релігійні чинники регіоналізації.
2. Внутрішні регіоноутворюючі чинники
3. Зовнішні регіоноутворюючі фактори
4. Регіоналізація в сучасній Україні, її особливості.
5. Історичні регіони України та адміністративний устрій сучасної України.
6. Проблема нерівномірності економічного розвитку регіонів України.

Література:

Беззуб І. Регіональна політика в Україні: сучасний стан та стратегія

реформування [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nbuviap.gov.ua/index.php?...id..>

Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://www.if.gov.ua/.../ЗУ%20Держ_Рег_он_пол_т%20\[Режим%20совместимости\].pdf](https://www.if.gov.ua/.../ЗУ%20Держ_Рег_он_пол_т%20[Режим%20совместимости].pdf)

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.

Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. / Н. І. Мезенцева, К. В. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

Основний зміст

Глобальні, геополітичні, економічні та культурно-релігійні чинники регіоналізації. Внутрішні регіоноутворюючі чинники: історія регіону, державний і територіальний устрій регіону, географічні та кліматичні умови, народонаселення, етнічний склад населення, економіко-географічне положення, трудові ресурси регіону. Зовнішні регіоноутворюючі фактори: міжрегіональні (горизонтальні) і міжнародні (вертикальні).

Регіоналізація в сучасній Україні, її особливості. Характерні риси регіоналізації в Україні. Історичні регіони України. Адміністративний устрій сучасної України. Оцінки адміністративного устрою сучасної України. Нові тенденції в процесі регіоналізації в Україні. Сутність і зміст регіональної політики в Україні. Особливості застосування європейського досвіду регіональної політики в Україні. Сутність сучасної політики децентралізації України. Проблема нерівномірності економічного розвитку регіонів України.

Тема 5. Адміністративно-територіальний поділ держави

План

1. Поняття і сутність адміністративно-територіального поділу.
2. Фактори адміністративно-територіального поділу
3. Варіанти адміністративно-територіального поділу
4. Столичність і адміністративний центр. Типи столичності.
5. Створення нових одиниць адміністративно-територіального поділу
6. Зміна статусу окремих регіонів.

Література:

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.

Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. / Н. І. Мезенцева, К. В. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.

Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство : підручник / А.Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О.О. Любіцева. К.: Знання, 2015. 551 с.

Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

Федерализм и местное самоуправление в России и Германии: современные тенденции развития. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2004. – 222 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004.

Основний зміст

Поняття і сутність адміністративно-територіального поділу (АТП). А дміністративно-територіальна одиниця. Фактори адміністративно-територіального поділу: етнокультурні, історичні, соціально-географічні (демографічні), природно-географічні. Многофакторність процесу формування АТП. Адміністративно-територіальний поділ та регіональна ідентичність. Варіанти АТП: автономні регіони, регіони з підвищеним статусом, регіони з особливим порядком управління, регіони зі зниженим політичним статусом у складі федерації, столичні округи, екстериторіальні одиниці АТП, заморські території, окуповані регіони, неконтрольовані й слабоконтрольовані регіони.

Топоніміка адміністративно-територіальних одиниць (АТО). Фактори, що впливають на формування назв АТО: історичні, етнічні, природні. Морфологія адміністративно-територіального поділу: рівень роздрібності, рівень варіативності, відповідність системам «центр - периферія». Столичність і адміністративний центр в системі АТП, типи столичності. Створення нових одиниць АТП: сецесія, інкорпорація, реорганізація системи АТП; об'єднання регіонів, розукрупнення системи АТП. Зміна статусу окремих регіонів.

Тема 6. Федералізм, національні моделі федералізму

План

1. Сутність та фактори федералізації.
2. Історичні моделі федералізму.
3. Принципи та цілі федералізму.
4. Особливості федеративних держав. Федеративні відносини.
5. Форми федералізму.
6. Класифікація типів федерацій:
7. Приклади сучасного федералізму (американська, німецька, російська, індійська, мексиканська і т.д.)

Література:

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Федерализм и местное самоуправление в России и Германии: современные тенденции развития. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2004. – 222 с.

Основний зміст

Сутність федералізму. Фактори федералізації: історичні, етноконфесійні, природно-географічні. Підвиди федералізму: федерація, конфедерація, асоційована державність, квазіфедеративні форми (унія, ліга, кондомініум, конституційна федералізація, конституційне самоврядування).

Історичні моделі федералізму: постфеодальна, американська, колоніальна, деколоніальна, реорганізаційна модель, об'єднання незалежних держав. Принципи федералізму. Цілі федералізму. Особливості федеративних держав. Федеративні відносини. Співвідношення федералізму і демократії. Нові тенденції в розвитку федералізму. Федералізм і процеси глобалізації.

Форми федералізму. Класифікації форм федералізму (договірної, централістський, дуальний, конкурентний, кооперативний федералізм). Характеристика форм федералізму. Класифікація типів федерацій: договірна і конституційна, симетрична і асиметрична, етнічна, територіальна, змішана,

двухсуб'єктна, полісуб'єктна. Приклади сучасного федералізму (американська, німецька, російська, індійська, мексиканська і т.д.)

Тема 7 . Політичні процеси і режими в регіонах світу.

План

1. Види політичних режимів в регіонах світу
2. Специфіка політичних режимів країн Заходу.
3. Політичні системи держав Азії й Африки.
4. Особливості розвитку регіонального політичного процесу в країнах світу.

Література:

Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В. Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.

Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.

Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство : підручник / А.Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О.О. Любіцева. К.: Знання, 2015. 551 с.

Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира. 3-е изд., перераб. и доп. / А.Н. Чумаков. М.: Проспект, 2016. 448 с.

Основний зміст

Політичний режим і форма правління: визначення, сутність. Фактори, що впливають на формування того чи іншого політичного режиму. Види політичних режимів : тоталітарний, авторитарний, демократичний режим), їх характерні риси, принципи, історичні види. Демократичні республіки в регіонах світу: парламентська, президентська, змішана. Специфіка політичних режимів в західному і східному світі. Політичні системи держав Африки і Азії. Специфіка еволюції політичних режимів. Специфіка модернізаційних процесів в країнах східного світу.

Особливості розвитку регіонального політичного процесу. Моделі розподілу влади в місцевому співтоваристві. Політичний образ регіону.

Тема 8. Політичні еліти регіонів світу

План

1. Склад, рівні та види політичної еліти в регіонах світу.
2. Теорії політичних еліт В. Парето, Г. Моска, Р. Арона.
3. Регіональні еліти, їх властивості та ознаки.
4. Вплив регіональної еліти на сучасний політичний процес.
5. Політичні еліти і лобізм. Види лобізму
6. Регіональний лобізм. Цілі і завдання регіонального лобізму.
7. Прояв регіоналістських і сепаратистських тенденцій в політиці еліт.

Література:

- Вовканич С. Еліта - найбільш конвертована валюта // Віче. - 1997. - №5.
- Ворчакова І. Є. Регіональна політична еліта: принципи структуризації та можливості лобіювання інтересів // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна, Серія „Питання політології”. Т. 27. № 1132 (2014).
- Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.
- Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.
- Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.
- Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.
- Траверс О. Політичне лідерство, національна еліта і практика модернізації суспільства / О. Траверс // Політичний менеджмент. - 2006. - № 1. - С. 27-36.
- Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира. 3-е изд., перераб. и доп. / А.Н. Чумаков. М.: Проспект, 2016. 448 с.

Основний зміст

Поняття «політична еліта» і «правляча еліта». Функціональні ознаки політичної еліти. Склад політичної еліти в регіонах світу. Рівні політичної еліти. Види політичних еліт. Теорії політичних еліт В. Парето, Г. Моска, Р. Арона. Неолітизм. Концепції плюралістичного елітизму і демократичного елітизму. Політична еліта західних і східних країн.

Регіональні еліти, їх властивості та ознаки. Специфічні риси регіональних політичних еліт. Вплив регіональної еліти на сучасний політичний процес. Структура і особливості сучасної регіональної еліти. Політичні еліти і лобізм. Види лобізму. Об'єкти лобіювання. Форми і методи лобістської діяльності в західних країнах. Регіональний лобізм. Цілі і завдання регіонального лобізму. Прояв регіоналістських і сепаратистських тенденцій в політиці еліт.

Тема 9. Політична еліта України та її регіонів

План

1. Історія політичної еліти в Україні.
2. Регіональні еліти в радянському і пострадянському суспільствах.
3. Регіональна еліта в Україні.
4. Форми і методи лобістської діяльності в Україні.

Література:

Андрусів В. Українська еліта: звідки наш досвід / В. Андрусів. - Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2009/11/06/104771.htm>

Вовканич С. Еліта - найбільш конвертована валюта // Віче. - 1997. - №5.

Гордієнко М. Концепція політичної еліти В. Липинського як фактор національної державної ідентичності України // Нова політика. - 1998. - №2.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Пухкал О. Політична еліта як суб'єкт модернізації українського суспільства

Пірен М. І. Еліта та її роль у демократичних перетвореннях України / М. І. Пірен // Сучасна управлінська еліта в Україні: якісні характеристики, шляхи та методи підготовки : монографія / М. І. Пірен, В. А. Ребкало, В. В. Тертичка. - К. : Вид-во НАДУ, 2003. - С. 6-18.

Траверс О. Політичне лідерство, національна еліта і практика модернізації суспільства / О. Траверс // Політичний менеджмент. - 2006. - № 1. - С. 27-36.

Телешун С. Политическая элита в Украине. Новая система власти // С. Телешун, А. Колпаков. - Режим доступу : <http://rus.for-ua.com/analit/2002/07/18/132522.html>

Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. / Н. І. Мезенцева, К. В. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.

Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

Основний зміст

Історія політичної еліти в Україні. Нова політична еліта в Україні: склад еліти, якісні зміни нової української еліти. Проблема наступності еліт. Поняття номенклатури. Порівняльний аналіз української та західної політичної еліти. Структурна трансформація політичної еліти України. Ділова еліта (бізнес-еліта).

Регіональні еліти в радянському і пострадянському суспільствах. Регіональна еліта в Україні: склад, функції, загальні риси сучасних українських політичних еліт. Особливості формування регіональної політичної еліти. Регіональна економічна еліта і механізми її впливу на регіональний

політичний процес і реалізацію державної політики в Україні. Форми і методи лобістської діяльності в Україні.

Тема 10. Виконавча влада в регіонах світу

План

1. Виконавча влада в країнах з президентською формою правління.
2. Виконавча влада в країнах з парламентською формою правління.
3. Моделі організації регіональної виконавчої влади (на прикладі США).
4. Губернатор штату: вибори, прогнозованість успіху, фактори політичної сили губернатора.
5. Організація та функціонування виконавчої регіональної влади в Німеччині
6. Організація та функціонування виконавчої регіональної влади у Франції
7. Виконавча влада в регіонах України.

Література:

Бусыгина И.М. Регионы Германии / И. М. Бусыгина. М. : РОССПЭН, 2000. 351 с.

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Основний зміст

Виконавча влада: поняття і сутність. Виконавча влада в країнах з президентською формою правління. Виконавча влада в країнах з парламентською формою правління. Моделі організації виконавчої влади (на прикладі США). Губернатор штату: вибори, прогнозованість успіху, фактори політичної сили губернатора. Приклади організації та функціонування регіональної виконавчої влади в Німеччині, Франції, Індії, Бразилії та ін. країнах.

Виконавча влада в регіонах України. Система регіональних органів державної влади в Україні. Моделі, тенденції і проблеми розвитку регіональної виконавчої влади в Україні.

Тема 11. Законодавча влада в регіонах світу

План

1. Поняття законодавчих органів (легіслатури). Типи легіслатур.
2. Організація законодавчої влади в регіонах (світовий досвід).
3. Характеристика регіональної законодавчої влади США.
4. Регіональна законодавча влада в Німеччині:
5. Законодавча влада в регіонах України.

Література:

Бусыгина И.М. Регионы Германии / И. М. Бусыгина. М. : РОССПЭН, 2000. 351 с.

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Региональная политика: опыт России и Китая. Сб. М.: РАН, Ин-т Дальн. Востока, 2007. 202 с.

Основний зміст

Поняття законодавчих органів (легіслатури). Типи легіслатур. Організація законодавчої влади в регіонах. Функції законодавчих органів влади в регіонах. Характеристика регіональної законодавчої влади на прикладі США. Класифікація легіслатур американських штатів. Сильні, слабкі й проміжні легіслатури. Професійні, гібридні та громадянські легіслатури. Композиція легіслатур. Тенденції розвитку легіслатур в ХХІ ст. в США. Регіональна законодавча влада в Німеччині: характеристика, специфічні риси, тенденції розвитку. Принципи розмежування повноважень між загальнонаціональним і регіональним рівнем влади. Законодавча влада в регіонах України. Тенденції та проблеми розвитку законодавчої влади в регіонах України.

Тема 12. Регіонально-політичні партії і партійно-політичні системи зарубіжних країн.

План

1. Сутність партійних систем. Загальнонаціональні та регіональні політичні партії.
2. Фактори виникнення і розвитку регіональних партій та соціально-політичних рухів
3. Типології регіональних партій європейських країн.
4. Етнічні регіональні партії країн Європи.
5. «Регіонально-федеральна» партія: феномен ХСС у Німеччині.
6. Регіональні рухи і організації України.

Література:

Бусыгина И.М. Регионы Германии / И. М. Бусыгина. М. : РОССПЭН, 2000. 351 с.

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004

Основний зміст

Функції, ресурси, класифікація політичних партій. Сутність партійних систем. Загальнонаціональні та регіональні політичні партії. Фактори виникнення і розвитку регіональних партій. Відмінні риси і програми регіональних партій. Типології регіональних партій європейських країн. Етнічні регіональні партії.

Фактори конституювання регіональних партій і партійних систем. Італійські ліги як альтернативний політичний інструмент. Регіональні соціально-політичні рухи в Південній Європі. «Регіонально-федеральна» партія: феномен ХСС у Німеччині. Розвиток багатопартійності в Україні. Регіональні рухи і організації України.

Тема 13. Регіональні вибори: національні моделі

План

1. Моделі та специфіка регіональних виборів у зарубіжних країнах.
2. Регіональні референдуми у зарубіжних країнах.
3. Особливості виборів регіональних законодавчих органів.
4. Склад регіональних законодавчих органів у зарубіжних країнах.
5. Вибори глав регіональної виконавчої влади в Україні.

Література:

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Політика регіональних органів влади: теорія та практика / За ред. В. П. Єлагіна. – Харків, 2004. – 178 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Региональная политика: опыт России и Китая. Сб. М.: РАН, Ин-т Дальн. Востока, 2007. 202 с.

Федерализм и местное самоуправление в России и Германии: современные тенденции развития. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2004. – 222 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004

Основний зміст

Моделі регіональних виборів. Атлантична (англо-саксонська) модель регіональних виборів в США: вибори губернаторів, вибори до легіслатури штату. Континентальна (європейська) модель регіональних виборів в Німеччині: відмінні риси та специфіка. Виборчий маркетинг в США і країнах Європи: спільне та відмінне. Всенародні вибори органів влади регіонів як демократична процедура.

Специфіка регіональних виборів: особливості електоральної поведінки населення. Відмінності загальнонаціональних і регіональних виборчих кампаній. Регіональні референдуми. Порівняльний аналіз зарубіжних виборчих систем, виборів органів регіональної влади. Особливості виборів регіональних

законодавчих органів. Склад регіональних законодавчих органів. Фактори, що впливають на підсумки виборів.

Виборчий процес в Україні. Вибори глав регіональної виконавчої влади. Хід і результати виборчих кампаній. Сучасні тенденції організації та проведення регіональних виборчих кампаній в умовах становлення багатопартійності. Регіональний ринок політичних послуг.

Тема 14. Моделі та досвід місцевого самоврядування

План

1. Місцеве самоврядування як суспільно-політичний інститут. Основні функції місцевого самоврядування.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування.
3. Зарубіжні моделі місцевого самоврядування.
4. Історичний огляд місцевого самоврядування в Україні.
5. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні та його законодавча база.

Література:

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Політика регіональних органів влади: теорія та практика / За ред. В. П. Слагіна. – Харків, 2004. – 178 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Региональная политика: опыт России и Китая. Сб. М.: РАН, Ин-т Дальн. Востока, 2007. 202 с.

Федерализм и местное самоуправление в России и Германии: современные тенденции развития. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2004. – 222 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004

Основний зміст

Місцеве самоврядування як суспільно-політичний інститут. Основні

функції місцевого самоврядування. Територіальні основи місцевого самоврядування. Організаційні основи місцевого самоврядування. Фінансово-економічні основи місцевого самоврядування. Фактори ефективності регіонального і місцевого самоврядування.

Сучасні моделі місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Організація місцевого самоврядування в «комунальних республіках». Європейська хартія місцевого самоврядування. Місцева політика в Італії: концепція Р.Патнема. Англо-саксонська модель місцевого самоврядування. Континентальна (французька) модель місцевого самоврядування. Змішана (німецька) модель місцевого самоврядування. Варіанти організації місцевого самоврядування: моделі «сильного мера», «слабкого мера», магістратного управління. Економічні показники місцевого самоврядування. Історичний огляд місцевого самоврядування в Україні. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні: досягнення і недоліки. Законодавча база місцевого самоврядування в Україні.

Тема 15. Етнополітичні та етноконфесійні процеси в регіонах світу

План

1. Регіональна політика і національні відносини в регіонах сучасного світу.
2. Етнополітичні процеси в західних країнах, в країнах Сходу, колишніх колоніальних країнах.
3. Типи націоналізму.
4. Націонал-сепаратизм: сутність, різновиди, причини, форми прояву.
5. Світові конфесії і етноконфесійні процеси в регіонах світу.

Література:

Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В. Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.

Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.

Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. / Н. І. Мезенцева, К. В. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.

Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.

Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство : підручник / А.Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О.О. Любіцева. К.: Знання, 2015. 551 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л.Д. Чекаленко. К.: Либідь, 2006. 712 с.

Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира. 3-е изд., перераб. и доп. / А.Н. Чумаков. М.: Проспект, 2016. 448 с.

Keating M. State and Regional Nationalism: Territorial Politics and the European State. N.Y., 1998.

Основний зміст

Регіональна політика та національні відносини в регіонах сучасного світу. Співвідношення понять «регіональна політика» і «національна політика». Етнополітичні процеси в західних країнах, в країнах Сходу, колишніх колоніальних країнах. Націоналізм. Типи націоналізму. Націонал-сепаратизм: сутність, різновиди, причини, форми прояву. Політичний екстремізм. Реформування федеративних відносин і нові підходи до вирішення етнополітичних і етнокультурних проблем. Розвиток етнополітичного процесу в Україні. Шляхи вирішення етнополітичних проблем. Етнічна міграція.

Світові конфесії і етноконфесійні процеси в регіонах світу. Причини політизації ісламу. Іслам і міжнародний тероризм. Ісламські екстремістські організації. Ваххабізм. Діалог конфесій. Принципи і зміст міжконфесійного діалогу.

Тема 16. Регіональні політичні конфлікти

План

1. Політичні та етнічні конфлікти в регіонах.
2. Загальна характеристика і типологізація регіональних політичних конфліктів.
3. Види та базові причини регіональних політичних конфліктів.
4. Етнічні конфлікти та їх особливості в умовах сучасного політичного процесу.
5. Етнополітичні конфлікти в країнах Близького та Середнього Сходу.
6. Етнополітичні конфлікти на пострадянському просторі
7. Стратегії врегулювання регіональних конфліктів.

Література:

Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В. Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Станкевич І.П. Політичний конфлікт та технологія його запобігання / Станкевич І. П. // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Серія: Філософія.

Політологія. – 2007. – Вип. 87 – 88. – С. 70-73.

Станкевич І.П. Шляхи та способи розв'язання політичних конфліктів / Станкевич І. П. // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія. – 2007. – Вип. 87 – 88. – С. 128-132.

Туровский Р.Ф. Политическая регионалистика: учеб. пособие для вузов / Р.Ф. Туровский. М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. 780 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л.Д. Чекаленко. К.: Либідь, 2006. 712 с.

Keating M. State and Regional Nationalism: Territorial Politics and the European State. N.Y., 1998.

Основний зміст

Поняття конфлікт, регіональний конфлікт, регіональний політичний конфлікт. Політичні та етнічні конфлікти в регіонах. Загальна характеристика і типологізація регіональних політичних конфліктів. Предмет регіонального політичного конфлікту. Сутність регіонального політичного конфлікту. Загальна характеристика і типологізація регіональних політичних конфліктів. Державно-правові конфлікти. Статусно-рольові конфлікти. Конфлікт політичних культур. Види регіональних політичних конфліктів: горизонтальні, вертикальні. Базові причини регіональних політичних конфліктів. Фактори регіональної політичної конфліктності. Етнічні конфлікти та їх особливості в умовах сучасного політичного процесу. Етнополітичні конфлікти на пострадянському просторі. Стратегії врегулювання регіональних конфліктів.

Тема 17. Регіони в міжнародних відносинах

План

1. Регіони як учасники міжнародних відносин: зарубіжний досвід.
2. Напрями, форми та правові аспекти міжнародного співробітництва регіонів
3. Досвід регіонального розвитку Євросоюзу
4. Комітет регіонів ЄС та його основні функції .
5. Міжрегіональне співробітництво на пострадянському просторі.
6. Регіони України в міжнародних і зовнішньоекономічних відносинах.

Література:

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В. Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч.

пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.

Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.

Політика регіональних органів влади: теорія та практика / За ред. В. П. Слагіна. – Харків, 2004. – 178 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л.Д. Чекаленко. К.: Либідь, 2006. 712 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004.

Основний зміст

Регіони як учасники міжнародних відносин: зарубіжний досвід. Зовнішні та внутрішні фактори, що сприяють розвитку міжнародного співробітництва регіонів. Напрями та форми міжнародного співробітництва регіонів. Правові аспекти міжнародного співробітництва регіонів. Міжнародне співробітництво регіонів і внутрішньодержавні відносини.

Досвід регіонального розвитку Євросоюзу. Маастрихтський Договір про створення Євросоюзу 1992 р. Основні цілі і завдання інтеграції країн Євросоюзу. Особливості проведення регіональної політики в країнах Євросоюзу. Європейські регіони як важливий інструмент європейської інтеграції та децентралізації влади. Статус Комітету регіонів ЄС та його основні функції. Досвід територіальної політики Євросоюзу і перспективи європейського федералізму і регіоналізму. Міжрегіональне співробітництво на пострадянському просторі. Співдружність Незалежних Держав (СНД) СНД як міждержавне об'єднання. Регіони України в міжнародних і зовнішньоекономічних відносинах.

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

**ІНСТРУКТИВНО–МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ
ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ**

МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти : другий (магістерський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

спеціалізація : «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

вид дисципліни : за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: Лиман Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства ХНУ імені В.Н. Каразіна

2018 / 2019 навчальний рік

Тема 1. Міжнародно-політичне регіоназнавство як наука і навчальна дисципліна

План семінарського заняття

1. Визначення об'єкта і предмета міжнародно-політичного регіоназнавства.
2. Основи вивчення міжнародно-політичного регіоназнавства.
3. Характеристика ключових термінів курсу: країна, держава, країнознавство, регіон, регіоназнавство, регіональні дослідження, регіоналістика, міжнародно-політичне регіоназнавство.
4. Внутрішні і зовнішні фактори розвитку територіальних громад.
5. Регіональні політичні угруповання, країни та їх регіони як суб'єкти міжнародних відносин і глобальної конкуренції.

Література:

Барыгин И.Н. Международное регионоведение. Учебник для вузов / И. Н. Барыгин. СПб.: Питер, 2009. 380 с.

Бусыгина И.М. Политическая регионалистика: Учебное пособие / Бусыгина. М.: МГИМО ; РОССПЭН, 2006. 280 с

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Леонова О. Г. Политическое регионоведение. Учебно-методическое пособие / О. Г. Леонова. М.: МГУ, 2011. 83 с.

Медведев Н. П. Политическая регионалистика: Учебное пособие / Н.П. Медведев. М.: Альфа-М, 2005. 447 с.

Мельник В. Політична регіоналістика: предметне поле і теоретико-методологічні основи / В. Мельник, Л. Скочиляс // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. 2002. Вип. 4.

Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.

Регіональна політика: методологія, методи, практика / Відп. ред. М. І. Долішній. Л.: ІРД НАНУ, 2001. 720 с.

Студенніков І. Регіоналістика і регіоназнавство: проблеми методології та категоріального апарату / І. Студенніков // Регіональна історія України. 2007. №1. С. 67-78.

Регіоназнавство : підручник для студ. ВНЗ. / В.В. Копійка та ін. ; за аг. Ред. Л.В.Губерського, В.А. Смолія. К.: Київський університет, 2014. 638 с.

Тема 2 (3). Регіональна політика й регіональний розвиток

План семінарського заняття

1. Принцип субсидіарності в регіональній політиці.
2. Політика регіонального сепаратизму.
3. Теоретичні погляди і практичні методи стимулювання регіонального зростання.
4. Регіональна політика в країнах Європейського Союзу.
5. Функціональні типи регіональної політики
6. Моделі регіональної політики в країнах світу.
7. Регіональний розвиток: поняття та складові частини

Література:

- Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.
- Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.
- Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.
- Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.
- Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.
- Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.
- Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.
- Регіональна політика: методологія, методи, практика / Відп. ред. М. І. Долішній. Л.: ІРД НАНУ, 2001. 720 с.
- Региональная политика: опыт России и Китая. Сб. М.: РАН, Ин-т Дальн. Востока, 2007. 202 с.
- Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004.

Тема 3 (4). Територіально-політичне будівництво і регіональна політика в Україні

План семінарського заняття

1. Глобальні, геополітичні, економічні та культурно-релігійні чинники регіоналізації.
2. Внутрішні регіоноутворюючі чинники
3. Зовнішні регіоноутворюючі фактори
4. Регіоналізація в сучасній Україні, її особливості.
5. Історичні регіони України та адміністративний устрій сучасної України.
6. Проблема нерівномірності економічного розвитку регіонів України.

Література:

Беззуб І. Регіональна політика в Україні: сучасний стан та стратегія реформування [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nbuviap.gov.ua/index.php?...id..>

Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://www.if.gov.ua/.../ЗУ%20Держ_Рег_он_пол_т%20\[Режим%20совместимости\].pdf](https://www.if.gov.ua/.../ЗУ%20Держ_Рег_он_пол_т%20[Режим%20совместимости].pdf)

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.

Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. / Н. І. Мезенцева, К. В. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

Тема 4 (9). Політична еліта України та її регіонів

План семінарського заняття

1. Історія політичної еліти в Україні.
2. Регіональні еліти в радянському і пострадянському суспільствах.
3. Регіональна еліта в Україні.
4. Форми і методи лобістської діяльності в Україні.

Література:

Андрусів В. Українська еліта: звідки наш досвід / В. Андрусів. - Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2009/11/06/104771/htm>

Вовканич С. Еліта - найбільш конвертована валюта // Віче. - 1997. - №5.

Гордієнко М. Концепція політичної еліти В. Липинського як фактор національної державної ідентичності України // Нова політика. - 1998. - №2.

Лапина Н.Ю. Стратегія регіональних еліт: економіка, моделі влади, політичний вибір / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Пухкал О. Політична еліта як суб'єкт модернізації українського суспільства

Пірен М. І. Еліта та її роль у демократичних перетвореннях України / М. І. Пірен // Сучасна управлінська еліта в Україні: якісні характеристики, шляхи та

методи підготовки : монографія / М. І. Пірен, В. А. Ребкало, В. В. Тертичка. - К. : Вид-во НАДУ, 2003. - С. 6-18.

Траверс О. Політичне лідерство, національна еліта і практика модернізації суспільства / О. Траверс // Політичний менеджмент. - 2006. - № 1. - С. 27-36.

Телешун С. Политическая элита в Украине. Новая система власти // С. Телешун, А. Колпаков. - Режим доступа : [http:// rus.for-ua.com/analit/2002/07/18/132522.html](http://rus.for-ua.com/analit/2002/07/18/132522.html)

Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. / Н. І. Мезенцева, К. В. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.

Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

Тема 5 (12). Регіонально-політичні партії і партійно-політичні системи зарубіжних країн.

План семінарського заняття

1. Сутність партійних систем. Загальнонаціональні та регіональні політичні партії.

2. Фактори виникнення і розвитку регіональних партій та соціально-політичних рухів

3. Типології регіональних партій європейських країн.

4. Етнічні регіональні партії країн Європи.

5. «Регіонально-федеральна» партія: феномен ХСС у Німеччині.

6. Регіональні рухи і організації України.

Література:

Бусыгина И.М. Регионы Германии / И. М. Бусыгина. М. : РОССПЭН, 2000. 351 с.

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004

Тема 6 (14). Моделі та досвід місцевого самоврядування

План семінарського заняття

1. Місцеве самоврядування як суспільно-політичний інститут. Основні функції місцевого самоврядування.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування.
3. Зарубіжні моделі місцевого самоврядування.
4. Історичний огляд місцевого самоврядування в Україні.
5. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні та його законодавча база.

Література:

- Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.
- Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.
- Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.
- Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.
- Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.
- Політика регіональних органів влади: теорія та практика / За ред. В. П. Єлагіна. – Харків, 2004. – 178 с.
- Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.
- Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.
- Региональная политика: опыт России и Китая. Сб. М.: РАН, Ин-т Дальн. Востока, 2007. 202 с.
- Федерализм и местное самоуправление в России и Германии: современные тенденции развития. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2004. – 222 с.
- Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004

Тема 7 (17). Регіони в міжнародних відносинах

План семінарського заняття

1. Регіони як учасники міжнародних відносин: зарубіжний досвід.
2. Напрями, форми та правові аспекти міжнародного співробітництва регіонів
3. Досвід регіонального розвитку Євросоюзу
4. Комітет регіонів ЄС та його основні функції .

5. Міжрегіональне співробітництво на пострадянському просторі.
6. Регіони України в міжнародних і зовнішньоекономічних відносинах.

Література:

- Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.
- Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В. Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.
- Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.
- Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.
- Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.
- Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.
- Політика регіональних органів влади: теорія та практика / За ред. В. П. Єлагіна. – Харків, 2004. – 178 с.
- Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.
- Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л.Д. Чекаленко. К.: Либідь, 2006. 712 с.
- Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004.

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

**ІНСТРУКТИВНО–МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ**

МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти : другий (магістерський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

спеціалізація : «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

вид дисципліни : за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: Лиман Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства ХНУ імені В.Н. Каразіна

2018 / 2019 навчальний рік

Поряд з читанням лекцій та проведенням семінарських занять важливим елементом навчального процесу з дисципліни «Міжнародно-політичне регіоназнавство» є самостійна робота студентів. Вона дозволяє глибше розібратися в окремих проблемах цієї дисципліни та розширити уявлення про неї в цілому.

Навчальний план курсу включає 30 години лекцій та 15 годин семінарських занять. Таким чином, немає можливості вичерпно висвітлити у лекційному курсі й на семінарських заняттях зміст кожного питання. Самостійне вивчення курсу «Міжнародно-політичне регіоназнавство» включено до навчального плану і передбачає відповідну форму контролю (60 годин на рік, від 3 до 5 годин на кожну тему відповідно).

Головна **мета** самостійної роботи студентів – вивчення студентами особливостей територіальних структур сучасних держав, тенденцій та напрямків регіонального розвитку та регіональної політики, проблем та особливостей регіонального управління як на регіональному, так і національному рівні.

Самостійна робота студентів з курсу «Міжнародно-політичне регіоназнавство» складається з трьох частин:

1. самостійна робота з метою поглиблення відомостей, отриманих під час лекцій;
2. самостійна робота в процесі підготовки до семінарів.
3. самостійна робота в процесі написання контрольної роботи з обраної теми.

Тема 1. Міжнародно-політичне регіоназнавство як наука і навчальна дисципліна

Питання до теми самостійної роботи:

1. Дайте визначення об'єкта і предмета міжнародно-політичного регіоназнавства.
2. В чому є основи вивчення міжнародно-політичного регіоназнавства?
3. Охарактеризуйте ключові терміни курсу: країна, держава, країнознавство, регіон, регіоназнавство, регіональні дослідження, регіоналістика, міжнародно-політичне регіоназнавство.
4. Якими є внутрішні і зовнішні фактори розвитку територіальних громад?
5. Проаналізуйте регіональні політичні угруповання, країни та їх регіони як суб'єкти міжнародних відносин і глобальної конкуренції.

Література до теми самостійної роботи:

Барыгин И.Н. Международное регионоведение. Учебник для вузов / И. Н. Барыгин. СПб.: Питер, 2009. 380 с.

Бусыгина И.М. Политическая регионалистика: Учебное пособие / Бусыгина. М.: МГИМО ; РОССПЭН, 2006. 280 с

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Леонова О. Г. Политическое регионоведение. Учебно-методическое пособие / О. Г. Леонова. М.: МГУ, 2011. 83 с.

Медведев Н. П. Политическая регионалистика: Учебное пособие / Н.П. Медведев. М.: Альфа-М, 2005. 447 с.

Мельник В. Політична регіоналістика: предметне поле і теоретико-методологічні основи / В. Мельник, Л. Скочиляс // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. 2002. Вип. 4.

Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.

Регіональна політика: методологія, методи, практика / Відп. ред. М. І. Долішній. Л.: ІРД НАНУ, 2001. 720 с.

Студенніков І. Регіоналістика і регіонознавство: проблеми методології та категоріального апарату / І. Студенніков // Регіональна історія України. 2007. №1. С. 67-78.

Регіонознавство : підручник для студ. ВНЗ. / В.В. Копійка та ін. ; за аг. Ред. Л.В.Губерського, В.А. Смолія. К.: Київський університет, 2014. 638 с.

Тема 2. Глобалізація і регіоналізація

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте держави, імперії та регіони Стародавнього світу.
2. В чому головні відмінності феодальної роздробленості і політики централізації в Середні віки?
3. Як відбувалося становлення й розвитку абсолютизму, колоніалізму і національно-визвольного руху Нового часу?
4. Що слід розуміти під сучасною глобалізацією і регіоналізацією?
5. Які проблеми породжуються глобалізацією?
6. Чи можна вважати регіоналізацію закономірним наслідком глобалізації?
7. Дайте визначення поняття регіоналізації.
8. В чому головні проблеми національної та регіональної ідентичності в умовах глобалізації?
9. Що слід розуміти під регіональною ідентичністю в багатонаціональних, поліконфесійних країнах і федеративних державах?

Література до теми самостійної роботи:

Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Луганськ: Альма-матер, Знання, 2002. 664 с.

Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура. К.: Фенікс, 2003. 584 с.

Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В.

Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.

Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.

Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. О. С. Кучика. К.: Знання, 2005. 498 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л.Д. Чекаленко. К.: Либідь, 2006. 712 с.

Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира. 3-е изд., перераб. и доп. / А.Н. Чумаков. М.: Проспект, 2016. 448 с.

Тема 3. Регіональна політика й регіональний розвиток

Питання до теми самостійної роботи:

1. Дайте визначення принципу субсидіарності в регіональній політиці.
2. Схарактеризуйте політику регіонального сепаратизму.
3. Як сформувалися теоретичні погляди і практичні методи стимулювання регіонального зростання?
4. Як відбувалося формування регіональної політики в країнах Європейського Союзу?
5. Якими є функціональні типи регіональної політики?
6. Проаналізуйте моделі регіональної політики в країнах світу.
7. Дайте визначення поняття «регіональний розвиток» та його складових частин.

Література до теми самостійної роботи:

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Регіональна політика: методологія, методи, практика / Відп. ред. М. І. Долішній. Л.: ІРД НАНУ, 2001. 720 с.

Региональная политика: опыт России и Китая. Сб. М.: РАН, Ин-т Дальн. Востока, 2007. 202 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004.

Тема 4. Територіально-політичне будівництво і регіональна політика в Україні

Питання до теми самостійної роботи:

1. Дайте визначення й розкрийте зміст глобальних, геополітичних, економічних та культурно-релігійних чинників регіоналізації?
2. Що слід розуміти під внутрішніми та зовнішніми регіоноутворюючими чинниками?
3. Як відбувався процес регіоналізації в сучасній Україні?
4. Схарактеризуйте історичні регіони України та адміністративний устрій сучасної України.
5. В чому полягає проблема нерівномірності економічного розвитку регіонів України?

Література до теми самостійної роботи:

Беззуб І. Регіональна політика в Україні: сучасний стан та стратегія реформування [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nbuviap.gov.ua/index.php?...id..>

Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://www.if.gov.ua/.../ЗУ%20Держ_Рег_он_пол_т%20\[Режим%20совместимости\].pdf](https://www.if.gov.ua/.../ЗУ%20Держ_Рег_он_пол_т%20[Режим%20совместимости].pdf)

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.

Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. / Н. І. Мезенцева, К. В. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С.

Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

Тема 5. Адміністративно-територіальний поділ держави

Питання до теми самостійної роботи:

1. Дайте визначення поняття і розкрийте сутність адміністративно-територіального поділу.
2. Схарактеризуйте фактори адміністративно-територіального поділу.
3. Які існують варіанти адміністративно-територіального поділу?
4. Що слід розуміти під поняттями «столичність» і «адміністративний центр»?
5. Проаналізуйте типи столичності.
6. Як відбувається створення нових одиниць адміністративно-територіального поділу ?
7. Як і чому відбувається зміна статусу окремих регіонів?

Література до теми самостійної роботи:

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.

Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. / Н. І. Мезенцева, К. В. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.

Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство : підручник / А.Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О.О. Любіцева. К.: Знання, 2015. 551 с.

Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

Федерализм и местное самоуправление в России и Германии: современные тенденции развития. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2004. – 222 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004.

Тема 6. Федералізм, національні моделі федералізму

Питання до теми самостійної роботи:

1. Що слід розуміти під сутністю та факторами федералізації?

2. Проаналізуйте історичні моделі федералізму.
3. Що можна вважати принципами та цілями федералізму?
4. Як відбувалося формування в окремих державах федеративні відносин?
5. Схарактеризуйте форми федералізму.
6. Наведіть приклади сучасного федералізму (американська, німецька, російська, індійська, мексиканська і т.д.)

Література до теми самостійної роботи:

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Федерализм и местное самоуправление в России и Германии: современные тенденции развития. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2004. – 222 с.

Тема 7 . Політичні процеси і режими в регіонах світу.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте види політичних режимів в регіонах світу
2. Які фактори впливали на специфіку політичних режимів країн Заходу?
3. В чому головні відмінності політичних систем держав Азії й Африки?
4. В чому полягають особливості розвитку регіонального політичного процесу в країнах світу?

Література до теми самостійної роботи:

Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В. Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.

Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.

Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство : підручник / А.Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О.О. Любіцева. К.: Знання, 2015. 551 с.

Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира. 3-е изд., перераб. и доп. / А.Н. Чумаков. М.: Проспект, 2016. 448 с.

Тема 8. Політичні еліти регіонів світу

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте склад, рівні та види політичної еліти в регіонах світу.
2. В чому специфіка теорій політичних еліт В. Парето, Г. Моска, Р. Арона?
3. Дайте визначення регіональних еліт та їх властивостей.
4. Як відбувається вплив регіональної еліти на сучасний політичний процес?
5. Що таке лобізм і якими є види лобізму?
6. В чому полягає специфіка, цілі і завдання регіонального лобізму?
7. Проаналізуйте прояви регіоналістських і сепаратистських тенденцій в політиці еліт.

Література до теми самостійної роботи:

Вовканич С. Еліта - найбільш конвертована валюта // Віче. - 1997. - №5.

Ворчакова І. Є. Регіональна політична еліта: принципи структуризації та можливості лобіювання інтересів // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна, Серія „Питання політології”. Т. 27. № 1132 (2014).

Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Траверс О. Політичне лідерство, національна еліта і практика модернізації суспільства / О. Траверс // Політичний менеджмент. - 2006. - № 1. - С. 27-36.

Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира. 3-е изд., перераб. и доп. / А.Н. Чумаков. М.: Проспект, 2016. 448 с.

Тема 9. Політична еліта України та її регіонів

Питання до теми самостійної роботи:

1. Які фактори впливали на історію політичної еліти в Україні?
2. В чому головні особливості розвитку регіональних еліт в радянському і пострадянському суспільствах?
3. Що стало головними чинниками формування регіональної еліти в Україні?
4. Схарактеризуйте форми і методи лобістської діяльності в Україні.

Література до теми самостійної роботи:

Андрусів В. Українська еліта: звідки наш досвід / В. Андрусів. - Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2009/11/06/104771.htm>

Вовканич С. Еліта - найбільш конвертована валюта // Віче. - 1997. - №5.

Гордієнко М. Концепція політичної еліти В. Липинського як фактор національної державної ідентичності України // Нова політика. - 1998. - №2.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Пухкал О. Політична еліта як суб'єкт модернізації українського суспільства

Пірен М. І. Еліта та її роль у демократичних перетвореннях України / М. І. Пірен // Сучасна управлінська еліта в Україні: якісні характеристики, шляхи та методи підготовки : монографія / М. І. Пірен, В. А. Ребкало, В. В. Тертичка. - К. : Вид-во НАДУ, 2003. - С. 6-18.

Траверс О. Політичне лідерство, національна еліта і практика модернізації суспільства / О. Траверс // Політичний менеджмент. - 2006. - № 1. - С. 27-36.

Телешун С. Политическая элита в Украине. Новая система власти // С. Телешун, А. Колпаков. - Режим доступу : <http://rus.for-ua.com/analit/2002/07/18/132522.html>

Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. / Н. І. Мезенцева, К. В. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.

Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

Тема 10. Виконавча влада в регіонах світу

Питання до теми самостійної роботи:

1. В чому полягає специфіка виконавчої влади в країнах з президентською формою правління?
2. В чому полягає специфіка виконавчої влади в країнах з парламентською формою правління?

3. Схарактеризуйте моделі організації регіональної виконавчої влади (на прикладі США).

4. В чому головні особливості організації та функціонування виконавчої регіональної влади в Німеччині?

6. Що можна вважати специфікою в організації та функціонуванні виконавчої регіональної влади у Франції?

7. Як сформувалася і якою є виконавча влада в регіонах України?

Література до теми самостійної роботи:

Бусыгина И.М. Регионы Германии / И. М. Бусыгина. М. : РОССПЭН, 2000. 351 с.

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Тема 11. Законодавча влада в регіонах світу

Питання до теми самостійної роботи:

1. Дайте визначення поняття законодавчих органів (легіслатури).

2. Якими є типи легіслатур?

2. Схарактеризуйте систему організації законодавчої влади в регіонах світу.

3. В чому головні відмінності регіональної законодавчої влади США?

4. В чому полягає особливість регіональної законодавчої влади в Німеччині?

5. Які фактори впливали на формування законодавчої влади в регіонах України?

Література до теми самостійної роботи:

Бусыгина И.М. Регионы Германии / И. М. Бусыгина. М. : РОССПЭН, 2000.

351 с.

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Региональная политика: опыт России и Китая. Сб. М.: РАН, Ин-т Дальн. Востока, 2007. 202 с.

Тема 12. Регіонально-політичні партії і партійно-політичні системи зарубіжних країн.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Дайте визначення поняття партійні системи.
2. У чому головні відмінності загальнонаціональних та регіональних політичних партій?
 2. Схарактеризуйте фактори виникнення і розвитку регіональних партій та соціально-політичних рухів
3. Проаналізуйте типи регіональних партій європейських країн.
4. Як відбувалося формування етнічних регіональних партій країн Європи?
5. Чому діяльність у Німеччині регіонально-федеральної партії ХСС можна вважати феноменом?
6. Як на політичний розвиток України впливають її регіональні рухи та організації?

Література до теми самостійної роботи:

Бусыгина И.М. Регионы Германии / И. М. Бусыгина. М. : РОССПЭН, 2000. 351 с.

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004.

Тема 13. Регіональні вибори: національні моделі

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте моделі та специфіку регіональних виборів у зарубіжних країнах.
2. Як та з яких питань проводяться регіональні референдуми у зарубіжних країнах?
3. В чому особливості виборів регіональних законодавчих органів?
4. Яким є склад регіональних законодавчих органів у зарубіжних країнах?
5. Проаналізуйте процес виборів глав регіональної виконавчої влади в Україні.

Література до теми самостійної роботи:

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Політика регіональних органів влади: теорія та практика / За ред. В. П. Єлагіна. – Харків, 2004. – 178 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Региональная политика: опыт России и Китая. Сб. М.: РАН, Ин-т Дальн. Востока, 2007. 202 с.

Федерализм и местное самоуправление в России и Германии: современные тенденции развития. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2004. – 222 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004.

Тема 14. Моделі та досвід місцевого самоврядування

Питання до теми самостійної роботи:

1. Чим характеризуються місцеве самоврядування як суспільно-політичний інститут?
 1. Якими є основні функції місцевого самоврядування?
 2. Що лежить в основі Європейської хартії місцевого самоврядування?
 3. Схарактеризуйте зарубіжні моделі місцевого самоврядування.
 4. Як відбувалося формування місцевого самоврядування в Україні на різних етапах її історії?
 5. Проаналізуйте сучасну систему місцевого самоврядування в Україні та його законодавчу базу.

Література до теми самостійної роботи:

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.

Політика регіональних органів влади: теорія та практика / За ред. В. П. Слагіна. – Харків, 2004. – 178 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

Региональная политика: опыт России и Китая. Сб. М.: РАН, Ин-т Дальн. Востока, 2007. 202 с.

Федерализм и местное самоуправление в России и Германии: современные тенденции развития. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2004. – 222 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004.

Тема 15. Етнополітичні та етноконфесійні процеси в регіонах світу

Питання до теми самостійної роботи:

1. Чим характеризуються регіональна політика і національні відносини в регіонах сучасного світу?
 2. Які головні етнополітичні процеси відбуваються в західних країнах, в країнах Сходу, колишніх колоніальних країнах?

3. Схарактеризуйте типи націоналізму.
4. В чому полягає сутність сутність, різновиди, причини, форми прояву націонал-сепаратизму?
5. Які фактори впливають на сучасні етноконфесійні процеси в регіонах світу?

Література до теми самостійної роботи:

- Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В. Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.
- Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб / П.М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.
- Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с
- Лексин В.Н. Государство и регионы: Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. М., 2007. 368 с.
- Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.
- Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. / Н. І. Мезенцева, К. В. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.
- Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.
- Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство : підручник / А.Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О.О. Любіцева. К.: Знання, 2015. 551 с.
- Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л.Д. Чекаленко. К.: Либідь, 2006. 712 с.
- Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира. 3-е изд., перераб. и доп. / А.Н. Чумаков. М.: Проспект, 2016. 448 с.
- Keating M. State and Regional Nationalism: Territorial Politics and the European State. N.Y., 1998.

Тема 16. Регіональні політичні конфлікти

Питання до теми самостійної роботи:

1. Дайте визначення політичних та етнічних конфліктів в регіонах.
2. Загальна характеристика і типологізація регіональних політичних конфліктів.
3. Схарактеризуйте види та базові причини регіональних політичних конфліктів.
4. Розкрийте головні ознаки етнічних конфліктів та їх особливості в умовах сучасного політичного процесу.
5. Що можна вважати головними причинами етнополітичних конфліктів в країнах Близького та Середнього Сходу?
6. В чому специфіка етнополітичних конфліктів на пострадянському

просторі?

7. Як формувалися і в чому полягають стратегії врегулювання регіональних конфліктів?

Література до теми самостійної роботи:

Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В. Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.

Лапина Н.Ю. Стратегия региональных элит: экономика, модели власти, политический выбор / Н.Ю. Лапина. М.: ИНИОН РАН, 2000. 198 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Станкевич І.П. Політичний конфлікт та технологія його запобігання / Станкевич І. П. // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія. 2007. Вип. 87 – 88. С. 70-73.

Станкевич І.П. Шляхи та способи розв'язання політичних конфліктів / Станкевич І. П. // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія. 2007. Вип. 87 – 88. С. 128-132.

Туровский Р.Ф. Политическая регионалистика: учеб. пособие для вузов / Р.Ф. Туровский. М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. 780 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л.Д. Чекаленко. К.: Либідь, 2006. 712 с.

Keating M. State and Regional Nationalism: Territorial Politics and the European State. N.Y., 1998.

Тема 17. Регіони в міжнародних відносинах

Питання до теми самостійної роботи:

1. Яке значення мають регіони як учасники міжнародних відносин?
2. Схарактеризуйте напрями, форми та правові аспекти міжнародного співробітництва регіонів
3. Чи можна вважати досвід регіонального розвитку Євросоюзу прикладом для України?
4. Як відбувалося створення Комітет регіонів ЄС та які його основні функції?
5. Що лежить в основі міжрегіонального співробітництва на пострадянському просторі?
6. Яке місце посідають регіони України в міжнародних і зовнішньоекономічних відносинах?

Література до теми самостійної роботи:

Иванов И. Д. Европа регионов / И.Д. Иванов. М.: Междунар. отношения, 1998. 192 с.

Ильин И.В. Глобалистика в контексте политических процесов / И.В.

Ильин. М.: МГУ, 2010. 304 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Клемешев А.П. Глобализация, регионализация и проблемы эксклавов. Уч. пособ. / А.П. Клемешев. Калининград: Изд-во Рос. гос. ун-та, 2005. 137 с.

Масляк П. О. Країнознавство: Підручник / П.О. Масляк. К.: Знання, 2007. 292 с.

Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.

Політика регіональних органів влади: теорія та практика / За ред. В. П. Єлагіна. – Харків, 2004. – 178 с.

Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. Отв. ред. А.В. Кузнецов. М., ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л.Д. Чекаленко. К.: Либідь, 2006. 712 с.

Regions and Regionalism in Europe/ Ed. By M. Keating. Cheltenham, 2004.

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти : другий (магістерський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

спеціалізація : «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» / «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

вид дисципліни : за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

РОЗРОБНИК:

Лиман Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства ХНУ імені В.Н. Каразіна

2018 / 2019 навчальний рік

Перелік екзаменаційних питань курсу «Міжнародно-політичне регіонознавство».

1. Визначення об'єкта і предмета міжнародно-політичного регіонознавства.
2. Основи вивчення міжнародно-політичного регіонознавства.
3. Характеристика ключових термінів курсу: країна, держава, країнознавство, регіон, регіонознавство, регіональні дослідження, регіоналістика, міжнародно-політичне регіонознавство.
4. Внутрішні і зовнішні фактори розвитку територіальних громад.
5. Регіональні політичні угруповання, країни та їх регіони як суб'єкти міжнародних відносин і глобальної конкуренції.
6. Держави, імперії та регіони Стародавнього світу.
7. Феодальна роздробленість і централізація в Середні віки.
8. Абсолютизм, колоніалізм і національно-визвольний рух Нового часу.
9. Глобалізація і регіоналізація. Проблеми, що породжуються глобалізацією.
10. Соціально-економічні, політичні і культурні наслідки глобалізації для регіонів світу.
11. Регіоналізація як закономірний наслідок глобалізації.
12. Поняття регіоналізації. Підходи до аналізу феномена регіоналізації.
13. Проблема національної та регіональної ідентичності в умовах глобалізації.
14. Регіональна ідентичність в багатонаціональних, поліконфесійних країнах і федеративних державах.
15. Принцип субсидіарності в регіональній політиці.
16. Політика регіонального сепаратизму.
17. Теоретичні погляди і практичні методи стимулювання регіонального зростання.
18. Регіональна політика в країнах Європейського Союзу.
19. Функціональні типи регіональної політики
20. Моделі регіональної політики в країнах світу (загальний огляд)
21. Моделі регіональної політики в США
22. Моделі регіональної політики в Китаї
23. Регіональний розвиток: поняття та складові частини
24. Глобальні, геополітичні, економічні та культурно-релігійні чинники регіоналізації.
25. Внутрішні регіоноутворюючі чинники
26. Зовнішні регіоноутворюючі фактори
27. Регіоналізація в сучасній Україні, її особливості.
28. Історичні регіони України та адміністративний устрій сучасної України.
29. Проблема нерівномірності економічного розвитку регіонів України.
30. Поняття і сутність адміністративно-територіального поділу.
31. Фактори адміністративно-територіального поділу
32. Варіанти адміністративно-територіального поділу
33. Столичність і адміністративний центр. Типи столичності.

34. Створення нових одиниць адміністративно-територіального поділу
35. Зміна статусу окремих регіонів.
36. Сутність та фактори федералізації.
37. Історичні моделі федералізму.
38. Принципи та цілі федералізму.
39. Особливості федеративних держав. Федеративні відносини.
40. Форми федералізму.
41. Класифікація типів федерацій:
42. Приклади сучасного федералізму (американська, німецька, російська, індійська, мексиканська і т.д.)
43. Види політичних режимів в регіонах світу
44. Специфіка політичних режимів в західному і східному світі.
45. Політичні системи держав Африки і Азії.
46. Особливості розвитку регіонального політичного процесу в країнах світу.
47. Склад, рівні та види політичної еліти в регіонах світу.
48. Теорії політичних еліт В. Парето, Г. Моска, Р. Арона.
49. Регіональні еліти, їх властивості та ознаки.
50. Вплив регіональної еліти на сучасний політичний процес.
51. Політичні еліти і лобізм. Види лобізму
52. Регіональний лобізм. Цілі і завдання регіонального лобізму.
53. Прояв регіоналістських і сепаратистських тенденцій в політиці еліт.
54. Регіональні еліти в радянському і пострадянському суспільствах.
55. Регіональна еліта в Україні:
56. Форми і методи лобістської діяльності в Україні.
57. Виконавча влада в країнах з президентською формою правління.
58. Виконавча влада в країнах з парламентською формою правління.
59. Моделі організації регіональної виконавчої влади (на прикладі США).
60. Губернатор штату: вибори, прогнозованість успіху, фактори політичної сили губернатора.
61. Організація та функціонування виконавчої регіональної влади в Німеччині
62. Організація та функціонування виконавчої регіональної влади у Франції
63. Виконавча влада в регіонах України.
64. Поняття законодавчих органів (легіслатури). Типи легіслатур.
65. Організація законодавчої влади в регіонах (світовий досвід).
66. Характеристика регіональної законодавчої влади США.
67. Регіональна законодавча влада в Німеччині:
68. Законодавча влада в регіонах України.
69. Сутність партійних систем. Загальнонаціональні та регіональні політичні партії.
70. Фактори виникнення і розвитку регіональних партій та соціально-політичних рухів
71. Типології регіональних партій європейських країн.
72. Етнічні регіональні партії країн Європи.
73. «Регіонально-федеральна» партія: феномен ХСС у Німеччині.

74. Регіональні рухи і організації України.
75. Моделі та специфіка регіональних виборів у зарубіжних країнах.
76. Регіональні референдуми у зарубіжних країнах.
77. Особливості виборів регіональних законодавчих органів.
78. Склад регіональних законодавчих органів у зарубіжних країнах.
79. Вибори глав регіональної виконавчої влади в Україні.
80. Місцеве самоврядування як суспільно-політичний інститут. Основні функції місцевого самоврядування.
81. Європейська хартія місцевого самоврядування.
82. Зарубіжні моделі місцевого самоврядування.
83. Історичний огляд місцевого самоврядування в Україні.
84. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні та його законодавча база.
85. Регіональна політика і національні відносини в регіонах сучасного світу.
86. Типи націоналізму.
87. Націонал-сепаратизм: сутність, різновиди, причини, форми прояву.
88. Світові конфесії і етноконфесійні процеси в регіонах світу.
89. Політичні та етнічні конфлікти в регіонах.
90. Загальна характеристика і типологізація регіональних політичних конфліктів.
91. Види та базові причини регіональних політичних конфліктів.
92. Етнічні конфлікти та їх особливості в умовах сучасного політичного процесу.
93. Етнополітичні конфлікти в країнах Близького та Середнього Сходу.
94. Етнополітичні конфлікти на пострадянському просторі
95. Регіони як учасники міжнародних відносин: зарубіжний досвід.
96. Напрями, форми та правові аспекти міжнародного співробітництва регіонів
97. Досвід регіонального розвитку Євросоюзу
98. Комітет регіонів ЄС та його основні функції .
99. Міжрегіональне співробітництво на пострадянському просторі.
100. Регіони України в міжнародних і зовнішньоекономічних відносинах.

